Аналітичний департамент НРА «Рюрік» проаналізував статистичну інформацію по банківській системі України станом на 01.04.2011 р. Проведений аналіз дозволив зробити нижченаведені висновки.

Протягом І кварталу 2011 р. жодному банку не було надано ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій, також в жодного банку не було відкликано ліцензію. Як наслідок, станом на 01.04.2011 р. ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 176 банків. 18 установ перебуває на стадії ліквідації, а у 5-х банках («Родовід Банк», «Надра», «Володимирський», «Соцком Банк» та «Банк Столиця») на початку ІІ кварталу продовжує діяти тимчасова адміністрація. Постановою Правління НБУ №143 від 10.05.2011 р. з 11.05.2011 р. відкликано ліцензію та ініційовано процедуру ліквідації ще одного банку – ТОВ «Діалогбанк».

З 2011 р. регулятор підвищив жорсткість вимог до новостворюваних банків. Посилено вимоги щодо фінансового стану засновників нового банку: НБУ відмовлятиме у реєстрації при наявності фактів збиткової діяльності за останній рік у хоча б одного співзасновника, а також у разі перевищення зобов'язань перед іншими кредиторами над активами створюваного банку (за вирахуванням коштів, вкладених у статутні капітали інших юридичних осіб).

Мережа філій банків на кінець І кварталу 2011 р. налічувала 678 одиниць, що на 63 менше, ніж на початок року. Основне скорочення філій було викликано їх переведенням у безбалансові відділення. На думку аналітиків НРА «Рюрік», реорганізація територіальної мережі дозволить кредитним установам заощадити на адміністративних витратах.

Для створення нового відділення банку починаючи з 2011 р. необхідно виконувати дві ключові вимоги: вести беззбиткову діяльність протягом останніх шести місяців та мати відпрацьовану систему внутрішнього контролю та управління ризиками, яка має пройти аудит в НБУ.

Протягом І кварталу 2011 р. відбулись незначні структурні зрушення в розподілі активів української банківської системи за групами банків згідно класифікації НБУ, що пов'язано зі змінами розмірів активів окремих банків. Аналітичний департамент НРА «Рюрік» констатує зменшення частки активів банків 1-ї та 2-ї груп на -0,2 п.п. (до 66,5%) та -0,5 п.п. (до 17,6%) відповідно та збільшення частки активів банків 3-ї та 4-ї груп на +0,1 п.п. (до 6,5%) та +0,6 п.п. (до 9,4%) відповідно.

Активи банківської системи в І кварталі 2011 р. продовжили своє зростання і за результатами кварталу їх розмір збільшився на 5,6% та дорівнював 942,0 млрд. грн. станом на 01.04.2011 р. Серед статей активів випереджаючі темпи зростання продовжують демонструвати цінні папери (+10,9%) та грошові кошти (+7,8%). Балансова вартість кредитного портфелю (за вирахуванням сформованих під них резервів) збільшилась лише на 1,8% до 622,0 млрд. грн. В результаті частка кредитів у сукупних активах протягом І кварталу знизилась на 2,3 п.п. до 62,5%. Аналітичний департамент НРА «Рюрік» вважає, що банківська система України продовжує характеризуватись надліквідністю та відсутністю активного кредитування клієнтів.

На думку аналітиків НРА «Рюрік», головними факторами, що стримують відновлення кредитування економіки, є недієвість судової системи України та відсутність у банків довгострокових гривневих ресурсів. Шляхи вирішення першої проблеми знаходяться за межами самої банківської системи. В напрямку розв'язання другої задачі НБУ та комерційні банки вже здійснюють певні кроки, які проаналізовані нижче.

За результатами І кварталу відбулось збільшення коефіцієнта забезпечення резервами кредитних вкладень на 0,4 п.п. до 19,0%, що свідчить про збереження низької якості кредитного портфелю банківської системи України. В зв'язку з цим, на початку ІІ кварталу 2011 р. в засобах масової інформації та серед фахівців банківської системи відбулось обговорення можливості створення банку проблемних активів, основою якого повинний стати «Родовід Банк», метою чого є покращення якості кредитного портфелю банківської системи, що повинно позитивно вплинути на подальший її розвиток. Аналітики НРА «Рюрік» зазначають, що такий крок може покращити якість сукупного кредитного портфелю банківської системи. В той же час він пов'язаний з великою кількістю законодавчих та економічних складностей, тому даний проект не зможе реалізуватись оперативно, чого вимагає поточна ситуація в банківській системі України.

Залишки коштів фізичних осіб на рахунках у банках України протягом І кварталу 2011 р. збільшилися на 5,8%, що

говорить про поступове відновлення довіри населення до банків. Однак досить високою залишається частка депозитів на вимогу (38,2%) та депозитів на термін до 1-го року (29,8%). Переважання короткострокових депозитів, разом з можливістю довгострокового зняття вкладником коштів, робить ресурсну базу, яка сформована за рахунок залучених коштів, нестабільною та стримує видачу банками довгострокових кредитів в економіку України. Також, враховуючи події кінця 2008 – початку 2009 рр., коли населення панічно достроково знімало депозити, НБУ було ініційовано обговорення проблеми дострокового зняття банківських вкладів, за результатами якого запропоновано внести до законодавчих актів України наступні зміни:

- установити, що в разі звернення вкладника з вимогою про видачу вкладу до настання терміну, обумовленого договором строкового вкладу, банк зобов'язаний видати вклад протягом 30 днів з дня звернення, але не пізніше строку, установленого договором;
- надати право Національному банку України вводити тимчасовий мораторій на дострокове зняття банківських вкладів у разі настання ознак кризової ситуації за визначеними законом критеріями.

На думку аналітиків НРА «Рюрік», такі зміни дадуть змогу забезпечити захист прав обох сторін: як вкладників, оскільки банк у встановлений законом термін зобов'язаний буде видати вкладнику кошти на першу вимогу, так і банків, через запобігання дестабілізації банківської системи в разі масового неконтрольованого зняття коштів з банківських рахунків.

За результатами I кварталу продовжилось зростання розміру власного капіталу банківської системи України за рахунок збільшення статутного капіталу окремими банками. Сукупний обсяг власного капіталу банків залишається меншим за статутний капітал, що пояснюється значною збитковістю банків за підсумками 2009 – 2010 рр. В цілому за I квартал 2011 р. розмір власного капіталу зріс на 710,0 млн. грн. (або на +0,5%) у порівнянні з його величиною за результатами 2010 р.

За підсумками I кварталу 2011 р. сукупні збитки українських банків скоротилися в 20 разів, порівняно з підсумками I кварталу 2010 р., і дорівнювали 210,7 млн. грн. Найбільш збитковим банком продовжує залишатись «Родовід Банк» (-392,97 млн. грн.), найбільш прибутковим – «Приватбанк» (+434,65 млн. грн.). За результатами I кварталу відбулось скорочення витрат, пов'язаних з відрахуваннями до резервів (на -38,7% порівняно з аналогічним періодом 2010 р.), та збільшення адміністративних витрат (на +48,8%), що, на думку аналітиків НРА «Рюрік», свідчить про поступове «очищення» кредитно-інвестиційних портфелів банківської системи України від проблемної заборгованості та розширення територіальної мережі банків, яка повинна стати плацдармом для нарощення обсягів кредитування.

В напрямку прискорення виходу банків на прибуткову діяльність НБУ було введено Постанову №593, яка вступила в силу на початку 2011 р. Даний документ дозволяє банкам переводити позичальників з пролонгованими кредитами і стабільним обслуговуванням заборгованості в більш високу категорію, що дозволить зменшити сформовані резерви і, отже, загальний розмір витрат.

За результатами проведеного аналізу кредитних рейтингів банків України, аналітичним департаментом НРА «Рюрік» встановлено, що станом на 01.05.2011 р. лише близько половини банків (52,3% загальної кількості) мали кредитні рейтинги. Незважаючи на можливість отримання додаткових конкурентних переваг, переважна кількість найменших банків (IV група за класифікацією НБУ), на жаль, не використовує кредитний рейтинг як інструмент підтвердження фінансової репутації позичальника, урізноманітнення джерел та інструментів запозичення, зниження вартості їх обслуговування (лише 32,8% банків IV групи мають довгострокові кредитні рейтинги). Переважна більшість кредитних рейтингів банків України підтримується на рівні uaBBB (54,4% загальної кількості).

Підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі статистичних даних НБУ.
Повна версія аналітичного огляду банківської системи України розміщена у вільному доступі на офіційному сайті Агентства (www.rurik.com.ua).
У випадку виникнення додаткових питань: тел. (044) 383-04-76.